

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Nova sredstva proti trtnim boleznim.

Vsled pomanjkanja in silnega podražanja galice in žvepla se trudijo industrijski krogi v zvezi s strokovnjaki na polju zatiranja parazitičnih boleznih rastlin, da bi iznašli nadomestila in nova sredstva, ki bi bila pripravna za zatiranje trtnih boleznih. Tako bo vojska prinesla marsikaj novega tudi za vinogradnike.

Pri presojanju novih sredstev proti peronospori je treba ločiti med baker vsebujočimi in baker vsebujočimi sredstvi.

Baker vsebujoča sredstva obstojejo po večini iz modre galice, katere en del je nadomestjen s kako drugo pripravno snovjo, posebno z galunom ali z žveplenokislo glino. Sem spada zmes galice in galuna, to je Martinijeva zmes, galice in žveplenokisla gline, ki jo lahko imenujemo vojno zmes, tenaks, itd. Ta sredstva je seveda mogoče rabiti le tedaj, če imamo kaj galice na razpolago.

Ob popolnem pomanjkanju galice ostanejo taka sredstva brez pomena, ker galun ali žveplenokisla glina same nič ne učinkujeta, temveč le galico toliko zboljšavata, da tudi v manj močnih raztopinah zadostno učinkuje.

Ker se je bati, da bo pomanjkanje bakra in s tem tudi modre galice v prihodnjem letu še večje, so velikega pomena zlasti ona sredstva, ki ne vsebujejo bakra. Od doslej znanih sredstev spada tusem pred vsem perocid. To sredstvo je odločno dobro, če se ga prav pripravi in prav rabi, ampak tudi tega sredstva primanjkuje, ker se surovine za izdelovanje perocida uvažajo k nam iz Južne Amerike in ta uvoz je sedaj med vojno nemogoč.

Med drugimi, priporočljivimi sredstvi vzbuja posebno pozornost novo sredstvo, ki se imenuje skrajšano „Melior“, kemijsko pa paraklormetakrezol.

To sredstvo izdeluje tvrdka „avstrijski rudniški zavodi“ (Österreichische Montan-

werke) v svoji tovarni v Kaznjovu na Češkem. — Melior je beli, po lizolu dišeči prah, ki se v vodi precej hitro topi.

Rabi se tako-le: V kak čeber se napolni 100 litrov vode in se vanjo polagoma med vednim mešanjem, strese eden kilogram praška „Melior“.

Prašek se hitro raztopi in da tekočino mlečne barve, ki jo pustimo 10 do 12 ur stati in pri tem jo večkrat premešamo. Dobro pri tem učinkuje solnčna svetloba. Po preteku tega časa postane raztopina čista kot voda in se ž njo potem lahko škropi. Melior se rabi brez vsaega drugega dodatka. Ni torej treba pri tem sredstvu ne apna, ne sode, ne druge primesi, kar je gotovo velika njegova prednost.

Edina napaka je, da se nič ne vidi, če in kako je trta ž njim poskropljena ali ne. Na drugi strani pa je za trto bolj ugodno, da ni pobeljena. Sicer pa se radi barve tej škropilni tekočini primeša lahko kaka neškodna snov.

„Melior“ učinkuje baje ne samo proti peronospori, ampak tudi proti grozdnim plesnobi. Učinkuje baje tudi proti škrlupu (fusikladiju) plesnobi in drugim škodljivcem sadnega drevja in uniči tudi krvavo listno uš in kaparje.

Škropi se ž njim trikrat na leto kot po navadi proti peronospori. Škropiti je le suhe trte, najbolje v gorkem, solnčnem, brezvetrnem vremenu.

To sredstvo je že lani preskusil sloveči češki učenjak, dvorni svetnik Stoklasa, profesor na agrikulturnem oddelku visoke tehnične šole v Pragi, ki je njegov glivice zatirajoč učinek preskusil in zelo pohvalil.

Letos se s tem sredstvom vrše na mnogih zavodih v Avstriji poskušnje, med drugimi tudi v državni trtnici v Novem mestu. Če se bo to sredstvo obneslo, bo to gotovo velikega pomena za naše vinogradništvo. Želeli bi bilo, da ga tudi naši boljši gospodarji preskusijo. To velja zlasti za one, katerim primanjkuje galice.

„Melior“ bo imela v zalogi c. kr. kme-

tijska družba kranjska v Ljubljani, in sicer bo veljal kilogram kake 3 krone.

Konečno je omeniti, da se vsled pomanjkanja in silnega podražanja galice od brezvestnih ljudi priporoča tudi mnogo sleparskih sredstev in to zlasti na Ogrskem. Tako poročajo ogrska kmetijska preskušališča, da se je tam ponujal modrobarvan galun kot „bulgarska galica“, neko sredstvo pod imenom „Mortholin“ je modrobarvana soda s prídátkom svinobrodškega zelenila. „Mementhol“ je barvana soda brez vsake primesi, enako „Permol“, ki se ponuja po 8 K kilogram, medtem ko stane čista soda samo 40 h kilogram. „Cupronil“ vsebuje le zelo malo bakra in proti peronospori ne učinkuje zadostno. „Spanjol rez“ obstoji tudi po večini iz sode. Sodo so si izbrali sleparji radi tega, ker jo je zadosti in se ni posebno podražila.

Iz tega vidimo, da sleparstvo na Ogrskem še posebno cvete. Zato je ogrska vlada prepovedala ponujanje in prodajanje vsakega sredstva, ki ni od merodajne strani preskušeno. Pa tudi našim vinogradnikom svetujem, da se ne poslužujejo sredstev, ki niso od večakov preskušena in priporočena, najsi pridejo od koderkoli.

B. Skalicky.

Letošnja letina in njena poraba.

Dne 16. t. m. je izšla cesarska naredba, ki določuje, kako bomo spravili, razdelili in porabili letošnjo žetev in sočivje.

V splošnem ostane vse po starem. Vse žito in sočivje je z ločitvijo od zemlje zaplenjeno v korist države. Med žito spada: pšenica, pirjevica, rž, sorščica, ječmen, ajda, oves, sirk, kuruza vsake vrste in mešanica vseh raznih žitnih vrst. — K sočivju spadajo: grah, fižol, leča in grašica. Kuruza in sočivje, v kolikor se porabita kot zelenjava, sta izvzeta od zaplenitve. Posestniki zaplenjenega žita in sočivja morajo skrbeti, da se oboje dobro ohrani.

Isti duh, kakor Albina, preveva celo družino Mlakarjevo. Oče Štefan je rojen v Vrhlogi, župnije Črešnjevec, pri Slov. Bistrici in je sedaj star 64 let. Bil je pa več let kot postajenačelnik v Planini na Kranjskem, kjer je bil tedaj rojen naš junak Albin. Nadalje je oče služboval v Moškanjih blizu Ptujja in je bil ob svojem napredovanju premeščen v Ptuj, kjer je sedaj kot višji revident in dela noč in dan v svojem uradu. Bil je že iz mladih službenih let vsepovsod znan kot vedno točen in vesten, a pa tudi postrežljiv uradnik. Svoj prosti čas pa je večinoma uporabil za velik, modern čebelnjak in za perutinarstvo. Vsikdar pa je bil zaveden Slovenec. Ravno tako je bila tudi mati vedno navdušena za slovensko stvar ter vsled svoje ljubeznivosti in skromnosti ter svoje ljubezni do petja splošno priljubljena in spoštovana. Doma je iz Uršnih sel pri Toplicah na Dolenjskem.

V družini Mlakarjevi se občuje le slovenski in tudi v Ptujju so Mlakarjevi ostali zvesti sami sebi in svojemu narodu. Otroci so bili vpisani v šolah kot Slovenci. Hči Štefanija, sestra Albina, streže neumorno od začetka vojne ranjencem v Ptujju. Sin Jožef, istotako nastavljen pri južni železnici, je prišel po junaškem boju

Kmetje bodo tudi letos smeli obdržati toliko žita, kar ga potrebujejo za lastno in poselsko prehrano in sicer ga smejo obdržati v isti množini kot lani. Koliko smejo prihraniti semenskega žita, bo določila gosposka.

Nova naredba pa prinaša marsikatero novo odredbo prisilnega značaja in sicer, kar se tiče spravljavanja in razdelitve letošnje letine. Že pred dalj časom je gosposka ukazala povsod popisati površino obdelane zemlje, nato je ukazala ceniti letošnjo žetev; hoče namreč dobiti boljšo statistiko za svoje žitno gospodarstvo in uvaja cesarska naredba novo dolžnost: kmetje so dolžni opraviti nekaj mlavte za poskušnjo in natančno zapisati, koliko so našeli in koliko namlatili.

Kmet mora svoje žito in sočivje ponuditi vojnožitnemu zavodu. Deželna politična oblast bo izdala podrobne predpise o prevzemanju zaplenjenih pridelkov. Novo je to-le: Deželna politična oblast lahko določi, da morajo v kakem gotovem ozemlju vsi ali vsaj več kmetovalcev skupno obdelati v nekem gotovem času neko gotovo najmanjšo množino (kontingent) posameznih žitnih vrst. Posameznim političnim okrajem in njihovim občinam ali veleposestnikom (menda za Galicijo? Op. ur.) se bo lahko predpisalo določene mesečne kontingente. Za izmero teh mesečnih kontingentov bodo služili za podlago podatki o obdelani površini in letošnjem pridelku, kakor tudi podatki o množinah, katere je vojnožitni zavod lansko leto pokupil po dotičnem okraju. Tistemu kmetu, ki bi svoje množine za kontingent pravočasno ne oddal, bodo to vzeli s silo in ob enem znižali ceno za 10 odstotkov.

Porabo v posameznih deželah uredi deželna politična oblast, ki si lahko ustanovi poseben posvetovalni odbor prisednikov. Porabo po posameznih občinah lahko uredi gosposka ali pa tudi občina sama. Za te posle si tudi ti dve oblasti lahko izbereta stalne prisednike ali strokovnjaka,

o Božiču 1915 v rusko vojno ujetništvo. Malo srebrno hrabrostno svetinjo, ki si jo je bil priporil, so poslali starišem. Mlajši sin Aleksander, nazadnje sedmošolec na ptujski gimnaziji, je na bojišču kot enoletni prostovoljec-četovodja. Obe mlajši hčerki sta pa napletli za vojake že neštevilne volnene jopice in nogovice in napravili na tisoče cigaret za Rdeči križ v Ptujju. — Na očetovem domu v Vrhlogi gospodarja brat Anton, ki pa služi sedaj kot črnovojnik pri 47. pešpolku v Mariboru. Drug brat, Simon, ki kmetuje v Leskovcu, župnija Črešnjevec, ima sedem sinov pri vojaki.

Dokler bo govorila zgodovina, bode poslušal svet slavospive junaku Slovencu Mlakarju, ki je prinesel toliko slave samemu sebi, svojim starišem in sorodnikom ter celemu slovenskemu narodu. Da, Albin Mlakar je kot Kranjec in Štajarec sin slovenskega ljudstva, ki se žrtvuje za dušo in telesom za svoj mili dom in za svojega presvetlega cesarja. Junak Mlakar je pa tudi čast in ponos junaškega tretjega ali graškega armadnega zbora, ki združuje po svoji večini udane sinove avstrijske, slovenske zemlje.

Slava junaku!

LISTEK.

Junak Albin Mlakar.

(Konec.)

Junaški poročnik Mlakar je rodom Slovenec. Rojen je bil 25. februarja 1891 v Planini na Kranjskem ter je sedaj ravno 25 let star, a pristojen je pa v Krčevino pri Ptujju. Šest let je z dobrim uspehom študiral v Ptujju na deželni gimnaziji in je potem vstopil v pionirsko kadetnico v Hainburgu na Nižjem Avstrijskem. Že kot tretješolcu so močno ugajale vaje v Ptujju nameščenega pionirskega bataljona, zato je gojil vedno željo, postati tudi enkrat pionir, kar se mu je zares tudi najizvrstnejše posrečilo. Novembra 1909 je bil odbran za praporščaka v 5. pionirskem bataljonu, ki je bil tedaj nameščen v Kremsu o. D., in meseca maja 1912 je bil imenovan za poročnika. Ženialen mož je to, z izvrstnim darom jezikov, v fiziki in kemiji, zemljepisju in zgodovini in posebno v svoji najljubši stroki — literaturi — sijajno izobražen. Razen tega je mojster na cellu. Tu je v resnici umetnik. Idealno navdahnjeni mladi mož je prišel začetkom vojne na rusko bojišče. Toda težka živčna

bolezen ga je prisilila, da je čez nekaj časa zapustil bojišče. Ko je nekoliko okreval, je bil dodeljen svojemu bataljonu kot vežbalec. Iskreno je prosil, da bi smel zopet na bojišče. Končno se je njegova srčna želja uresničila. Zopet na ruskem bojišču je šel jeseni 1915 tik mimo smrti. V žepu vrhnega suknjica je nosil s seboj pesmi svojega najljubšega pesnika Lenaua in v tem zvezku je obtičala japonska krogla. Kasneje je bil prestavljen k saperskemu bataljonu št. 14, ki spada k inomoškemu poveljstvu, in prišel je na italijansko bojišče, kjer se je tedaj drzno in z nepopisnim junaštvom bojeval s kletim izdajalcem Italijanom.

Vojnodopisni stan pa še javlja, da je izvršil že 15. maja naš Mlakar še drug znamenit junaški čin. Pri Secondo Posta (severno od Monte Costona) je tekom skrajno nezanesljivega desetminutnega odmora lastne artiljerije udrl iz lastnega jarka in odstranil s pomočjo saperske patrolje 300 do 400 korakov oddaljeno sovražno oviro. Vsled tega je bil poročnik Mlakar izrednim potom povišan v nadporočnika in je bil ob enem odlikovan z vitežkim križcem Leopoldovega reda.

občine pa vse te posle lahko izroče posebnemu aprovizacijskemu odseku. Podrobno prodajo zredijo tudi te tri oblasti.

Ker okrajna glavarstva vsled pomanjkanja uradništva ne bodo zmogla vsega ogromnega dela, bodo dobila posebne okrajne žitne nadzornike.

Kazenska določila so tudi predrugačena. Zaradi prestopka in pri vrednosti nad 500 K zaradi pregreška bo kaznovan, kdor bi vedoma kupil zaplenjene zaloge od takega, ki nima pravice za prodajo. Odslej bo kaznjivo tudi večje kršenje ali zanemarjanje dolžnosti, ki bi jih zagrešil pooblaščenec vojničnega zavoda. Kmetovalca, ki bi bil kaznovan zaradi skrivanja ali poškodovanja zalog ali vsled prestopka predpisov o porabi, se lahko postavi pod nadzorstvo od gosposke določenega zaupnika in se mu lahko ukaže, da temu zaupniku na vsakokratno zahtevo pokaže svoje zaloge in pove, kako jih je porabil. V posebno obtežljivih okoliščinah deželna politična oblast kmetovalcu lahko vzame ugodnosti, ki jih ima kot samopreskrbovalec.

Cerkveno.

Velika prošnja procesija na Trški gori. — Vodstvo novomeškega III. reda sv. Frančiška je priredilo s sporazumljenjem preč. g. župnika v Št. Petru na binkoštni ponedeljek veliko prošnjo pobožnost pred oltarjem Trškogorske Matere Božje, da bi ona izprosila pri svojem Sinu milost končne zmage Avstrijskega orožja in častnega, trajnega miru. Že zgodaj zjutraj je vrelo od vseh strani ljudstvo v frančiškansko cerkev v Novem mestu ter pred osmo uro napolnilo glavni trg. Po dokončani osmi sv. maši v samostanski cerkvi se je začela procesija razvijati. Nad dvatisoč duš broječa procesija se je v dolgi vrsti prepevaje in med molitvijo sv. rožnega venca pomikala skozi Ločno in Mačkovec proti Gori. V omenjenih vaseh in na raznih potih so se še vedno pridruževale večje in manjše množice udeležencev. Med slovesnim zvonjenjem se je približal velikanski sprevod pod Goro, kjer sta prečastita gospoda župnik šentpeterski Fr. Vovko in P. Atanazij čakala procesijo, katero je vodil misijonar preč. g. P. Pavel Potočnik kot voditelj III. reda v spremstvu preč. gg. Rešiča, ravnatelja gluhozemnice, P. Antona ter gvardijana P. Ambroža, ki je ob enem skrbel za petje. — Polagoma se je napolnila cerkev na Trški gori in ves prostor okoli cerkve tako, da se je vse trlo ljudstva. Toliko ljudstva še ni videla Trška gora. Pa ne samo ženske, tudi moški so bili zastopani v častnem številu. Le zastopnikov iz novomeških boljših krogov nismo opazili med množico, kakor da bi ne bili tudi oni pomoči od zgoraj zelo potrebni.

Po prihodu na Trško goro okoli 11. ure sta bila dva cerkvena govora. V cerkvi je govoril preč. g. župnik Vovko o potrebi božje pomoči, ki si jo najgotovjeje izprosimo po Mariji, ki je „Pomoč kristjanov“. Zunaj pa je govoril preč. g. P. Pavel o miru. Povdarjal je, četudi še morda ne bo kmalu miru, da moremo tembolj prositi Marijo za pomoč, da bi saj laglej prenašali grozote vojske. Poslušalci so s sveto pazljivostjo in z notranjim čutom sledili jedrnatim in globoko v srce segajočim besedam govornikov; nobeno oko ni bilo brez solz. Po pridigah je bila slovesna sv. maša v cerkvi po preč. g. župniku, pri kateri so lepo peli šentpeterski pevci in pevke. Zunaj je imel duhovno opravilo preč. g. P. Pavel, katero je poveljevalo zbrano petje pomnoženega III. redniškega zbora pod vodstvom preč. g. P. Ambroža. Po sv. mašah je bilo znotraj in zunaj darovanje za cerkev.

Popoldne ob polu 2. uri se je molil sv. križev pot za padle vojake. Od 2. do 3. ure je bila molitvena ura v natlačeno polni cerkvi. Kako ginljivo je bilo slišati, ko se je takšna množica molilcev z branjem

lepo vjemala in menjavala z duhovniki pred oltarjem, podobno veličastnemu koru. Nato je sledila sklepna pridiga, po kateri so zaključile slovesne pete litanije z molitvami za mir nenavadno pobožnost. — Pridigoval je preč. g. P. Atanazij o presv. Rešnjem Telesu. Z vzvišenimi besedami je navduševal vernike, da naj se z vsem zaupanjem zatekajo k Božji mizi, kjer edino bodo našli tolažbo in moč v tej žalostni dobi vojne.

„Tako lepo še ni bilo na Trškigori!“ je bilo splošno slišati med udeleženci. Upati pa tudi smemo, da ta spokorna procesija in molitev gotovo ne bodeta zastoj. Prošnja ogromnega ljudstva bode prodrla oblake in dosegla usmiljenje pri Bogu, da bode prikrajšal trpljenje sedanjih dni po mogočni priprošnji Trškogorske Marije. — Zatorej kličimo neprenehoma mi uboge in zapuščene zemeljske reve: „Kraljica vojskinitr umiru, prosí za nas!“

Podgradom se je vršilo v nedeljo Sv. Trojice farno žegnanje in sicer skupno z lepo pobožnostjo III. reda sv. Frančiška. Voditelj III. reda, preč. g. P. Pavel, misijonar in frančiškan iz Novega mesta je imel v to svrhu tri ognjevitve in vzpodbudne govore, s katerimi je privabil 52 novih udov v tretji red, ki so bili po popoldanski službi božji zelo slovesno sprejeti. Dal Bog in Marija, da bi ta ogenj gorel z vedno večjim plamenom v ljubezni do spokornega življenja po zgledu sv. očeta Frančiška! — Pri tej priliki smo opazovali veliko vnemo faranov za božjo čast in poslušali lepo in dostojno cerkveno petje. Osebito pri petih litanijah Matere Božje popoldne nas je prijetno iznenadil način odpevov. Vrta organistinja g. Manca Vrhnika, ki se s posebno navdušenostjo trudi za petje in dobre pevke, je poskrbela, da so pele po vsakem napevu drugo kitico Marijinih pesmic, kar je na poslušalca prav blagodejno vplivalo. Drugod smo navajeni slišati pri petih litanijah največ trikratno spremembo pesmic; tukaj je pa bilo 17 sprememb. In vendar je takšna velika sprememba silno mična in tedaj vsega priporočila vredna. Pač pa imajo takšno navado v goriških krajih, kjer litanije vedno tako pojó, kakor je povedal lansko leto v neki pridigi Podgradom preč. g. misijonar P. Klemen iz Sv. Gore. Ker bode ravno prihodnjo nedeljo 25. junija zopet ta misijonar imel cerkveno opravilo povodom velikega žegnanja pri Mariji Poniagaj v Vini vasi, bode gotovo srčno vzradosten, ko se bode prepričal, kakšen dober sad so obrodile njegove besede pri podgrajskih pridnih dekletah in pobožnih faranih. — Upati je in želimo, da se enako petje upelje po vsem Slovenskem. Saj imajo Slovenci nad tisoč milih pesmic, s katerimi od srca časte nebesko Kraljico.

Dopisi.

Od vojne pošte št. 220 piše poljedelski inženir in učitelj na kmetijski šoli na Grnu g. nadporočnik Albert Vedernjak povodom svojega odlikovanja svoji gospej soprogi mej drugim še sledeče zanimivosti: „... Imel sem precej sitno nalogo, a z božjo pomočjo je zelo lepo izšla. Pisal sem Ti že nekoč, da hodim po raznih gorah, da si ogledam od vseh strani gozdček, katerega so imeli takrat še Italijani. In prišel je 4. maj, sv. Florjana dan, karerega ne bodem pozabil. Že 3. maja smo v noči splezali na visoko goro Rom do točke, od katere smo morali potem naskočiti naše „drage prijatelje“. Ležali smo celi dan za skalami kakor mrtvi: gibati nismo smeli, da bi nas ne zapazili.

Ob 5. uri popoldne je pričela kano-nada od naše strani; kmalu so tudi nas začeli polentarji obsipavati z šrapneli in granatami. Niso naravnost na nas merili, ne, malo nižje v skale, in vsak strel je povzročil kamenit dež, proti kateremu se je bilo težko ubraniti. Bobnelo, treskalo in žvižgalo je kakor v peklu, vmes vsikli

ranjencev. Naenkrat eden „Volltreffer“: Roka in dve nogi so zleteli doli po strmini, grozen krik in potem zopet tišina. Ne bodem naprej opisal te grozne spomine, slike, ki so na dnevnem redu v bojih, katere trezen človek imenuje uboje...

Počasi, po polzevo so tekle ure; vsaka minuta je bil cel dan. Zvečer ob pol 9. uri je prišlo povelje za naskok. Naše topništvo je nekoliko odnehalo in s trepetajočim, a vendar smrti se ne boječim srceem je šlo navzdol med skalami na laške pozicije. Žične ovire so hitro prerezane, par strelav in stvar je dobljena. Par strelav, sklikov, gruča za gručo padajočih Italijanov! Med tem se je stemnilo. Komaj nekoliko korakov pred seboj videči, smo prelezli celi gozdček. Ob 11. uri po noči sem zamogel javiti: gozdček je naš, moj! A še ni bilo miru. Gladni, žejni smo si morali pripraviti za silo obrambne zidove; delali smo za žive in mrtve in ne zastoj. Ob 5. uri zjutraj so se napodili polentarji na nas; nekaj strelav in metali smo kamenje na nje in zbežali so. Nekaj smo jih pa polovili. Sledil je še malo časa bobneči ogenj razjarjenih Lahončkov, ki nam pa ni prav nič škodoval. Gozdček je ostal naš in dokler bom tukaj, nihče ne pride vanj. Pozneje so Lahji poskušali še par napadov, a brez dobička. V gozdčku smo našli veliko v skalo vsekano jamo; tam sem preživel šest dni. Vreme je bilo slabo in preživel sem zelo neprijetne dneve v vlažni, podzemni luknji, kjer je sedaj telefonska postaja: „Station Vedernjak.“ Tako se namreč sedaj uradno imenuje gozdček. Bilo je zelo težko prodirati. Misli si oni gozdček pod šolskim vrtom proti mlinu: bolj redko nasajeno drevje, vmes pa na vsak korak male in velike skale in razpoke; strmo pa ravnatoko! Še po dnevi si lahko človek kosti polomi, kaj še le po noči. No, hvala Bogu, srečno je izteklo; moje izgube so malenkostne. Prva dva dneva samo šest mrtvih in nekaj ranjenih!...

Cele noči, temne kot v peklu, smo gradili in delali v potu svojega obraza; dobava živil in vode zelo težka; vsako minuto pripravljani na protinapad; izmučeni, utrujeni in večkrat tudi gladni; ni bilo drugače mogoče vsled groznih kraških razmer. No, sedaj je bolje. Zgradili smo si pot; s pomočjo žic in vrvi splezamo gori in doli; za jesti in piti obilo. Obiskal nas je „Gruppenkommandant“, ki se ni zamogel načuditi, kako da smo zamogli v večernih urah prodreti v gozdček in ga vzeti Italijanom, ki so se bili močno utrdili v njem. Šest dni sem preživel tam gori v sredi svoje stotnije naprijetne ure. Sedaj smo se utrdili za silo; svoje vlažno stanovanje sem zamenjal z malo, med skalami ležečo hišico, kamor do sedaj še ni zadela laška granata. Od tukaj grem vsaki večer pogledat v svoj gozdček, kaj je novega. Čez dan se ne sme iti, ker vidijo polentarji in takoj začno streljati z artiljerijo. Po dnevi se vsi skrijemo v luknje. A sedaj bo kmalu bolje. Gozdček začenja zeleneti; škoda, čez par dni nas bodo „vekslali“. Izgledamo kot cigani; uši nam ne manjka, a dobre, vesele volje smo pa le. V kratkem pa spet več o mojem življenju na kraškem Rambosu...

S Preloke pri Vinici. V drugič je došel na dopust četovodja Žaljec Franc iz Zilj. V Galiciji je bil ranjen v roko, se zdravil v neki bolnišnici, šel zopet nazaj, čez nekaj časa pa bil poslan od tam v Gradec, kjer sedaj uri in vežba vojaške novince. — Starešinič Peter, čevljar iz Vukobratov, je bil došel tudi domov za nekaj dni. Bojeval se je na soški fronti. Bil je v najhujših bojih na Kalvariji, Mrzlem vrhu, itd. Do zdaj jo je še vselej srečno odnesel. Na Kalvariji je na zvit način ušel sovražnemu zajetju. Ko Lah naše nekaj nazaj potisne in hiti čez mrtvece naprej, pade Peter, ki je bil prav od spred, da ne bi bil zajet, kot zadet na tla, spravi nekega mrtveca nase in tako

čaka v strahu, kakšen bo konec tega položaja. No, Lah mora naprej, Peter se pa polagoma zopet priplazi k svojim. Petru ni dišala polenta. — Vojni kurat g. L. Turšič poroča svojemu prijatelju tukaj: „Dragi Jožko! Da boš vedel, da se mi več tako dobro ne godi, Ti pošiljam za poskus to-le „uplenjeno“ karto. Smo v vednem ognju in nevarnosti, poleg tega pa še to slabo vreme z dežjem, točo in viharjem. Nočujemo na prostem in samemu sebi se čudim, da sem še tako trden in zdrav. Oklopne utrdbe naši možnarji tarejo kakor orehe. Vsak dan zrem z višine na znano Mlakarjevo utrdbo. 3. t. m. je naš prvi bataljon zajel nad 800 ujetnikov, 2 topova in 5 strojnic. Samo pred njim je ležalo na stotine mrtvih polentarjev. Pa reci, da se ne postavimo! Pristrčen pozdrav! Polde.“ — Novica s Preloke je tudi ta, da smo 19. t. m. imeli prvič, odkar stoji preloška župnija, sestanek ali konferenco duhovnikov semiške dekanije.

Iz mojega dnevnika.

3. junij 1916.

„Vihar je bojni grozni utihnil, hura, dobljena zmaga je...“

Bil je vroč, strašen boj. Končan je s sijajno zmago za nas, s strašnim porazom za sovražnika. Zavzeli smo eno jako važnih visočin. O sovražniku ni duha, ne sluha... Pač, cel hrib je pokrit s padlimi in ranjenimi nasprotniki in tam po hribu navzdol se pomika dolga, dolga procesija ujetnikov. Grozen je pogled po zavzeti višini... Ves hrib je razoran od naših granat, mrlički ležijo navskriž kot snopje na požetem žitnem polju, skoro za vsako skalo kriči, zdihuje, joče ranjenec. Na stotine sovražnih pušk, za čudo municije in najrazličnejšega materijala leži razmetanega po vsem hribu.

Pri zadnjem najhujšem spopadu je padal dež, kot bi iz škafa lilo. Sedaj se je nebo za trenutek razjasnilo. Zahajajoče solnce pošilja zadnje žarke na upuščeni hrib in obseva blede obraze padlih. Pod našimi nogami proti jugu se širi krasna, nepregledna ravnina.

Prilegel bi se nam počitek, dobra večerja in toplo stanovanje, kajti naši želodci so prazni, trudni smo in premočeni do kože. Toda sedaj ni čas počitka, na menažo tudi še ne smemo misliti in sušiti se ne izplača, saj se bo vsak čas znova ulil dež. Višino, ki smo jo zavzeli, moramo takoj zasesti in utrditi proti sovražniku, da nas ta ne preseneti s kakim protinapadom. Mračni se že — na delo torej!

*

4. junij.

Otožno jutro. Gori iz doline sem od juga se vlačijo goste megle in večkrat se ulije dež. Vstajamo... Premočeni do kože, se tresemo kar po taktih. Kako lahko se človek vzdigne iz take postelje, kot smo jih imeli danes.

Sinoči so ljudje pozno v noč gradili obrambni zid. Še-le okrog polnoči je došla menaža (kosilo in večerja). S slastjo smo jo povžili, dasi je bila dovolj prestana. Nato smo se spravili k počitku. Vsak mož se je zavil v svojo plahto, se ulegel k obrambnemu zidu, izročil božjemu varstvu in dežju v milost in nemilost. — Imel sem prvi dve uri službo. Dasi so bili ljudje premočeni, dasi so ležali na mokrih tleh in je dež vnovič praskal po njih, so naenkrat pospali, kot bi jih pobil. —

Kako si želimo danes solnce, da bi se ogreli in posušili! Za par trenutkov se pač raztegnejo megle, obsije nas ljubo solnce, a le za par trenutkov in zopet nas poškrabi dež.

Ves hrib je oživil. Povsodi se giblje kot na mravljišču. Eni gradijo, drugi donajajo kamenje, eni pokopavajo mrličke, drugi zbirajo orožje, municijo in drug materijal. Lep plen bo to. Samo naše moštvo je že zbralo do 700 sovražnih pušk in kup najrazličnejšega materijala.

Praporščak Janko Muha

Radeckiju.

(Po nemški „Radetzky erwache“)

Radeckij vzor junaštva,
zapusti grob teman.
Glej, starega sovraštva
besni Italijan.

Prijateljstvo hlinil je
vsled tvojih slavnih zmag,
zavratno zdaj nasilje
hinavstva mu je znak.

Radeckij, vstani, vstani,
zastava že vihra . . .
Ti znova dom naš brani,
naš rod otmi gorja!

Sovražne nam sosede
kaznuj kot vodja čet:
kot nekdanj naše dede
nas vodi k zmagi spet.

A kaj bi dramil s petjem
junake iz grobov?
Saj z Avstrije podjetjem
je njihov blagoslov.

Radeckij, spavaj sladko,
ne bom te dramil več.
Saj z našo je posadko
tvoj zmagoslavni meč.

Br. Gervazij.

Domače in tuje novice.

Razglas. Dne 18. avgusta 1916 kot Najvišji rojstni dan Njega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. se bodo razdelile obresti „ubožne in invalidske ustanove razpuščenega vojaškega veteranskega“, in sicer v znesku 756 K. Pravico do njih imajo za leto 1916: 1. ubogi člani razpuščenega kranjskega vojaškega veteranskega društva v Ljubljani, odnosno njih vdove; 2. če sploh ni takih prosilcev: a) vojaki, ki so postali pred sovražnikom invalidni in so pristojni v kako občino na Kranjskem; b) vojaki avstro-ogrške monarhije sploh, ki so postali pred sovražnikom za vojaško službo nesposobni. Prošnjam za obdaritev iz te ustanove je priložiti rojstni (krstni) list, od pristojnega župnega odn. občinskega urada napravljeno mravstveno in ubožno pričevalo, iz kojega zadnjega se dajo pridobitne imovinske in rodbinske razmere natanko posneti, kakor domovinski list, nadalje tudi dokazilo, da je bil prosilec, odn. soprog prošilke član razpuščenega vojaškega veteranskega društva v Ljubljani, ali da je postal pred sovražnikom invalid, oziroma za službe nesposoben. Koleka proste prošnje je vložiti potom političnega okrajnega oblastva bivališča (okrajno glavarstvo, odn. mestni magistrat v Ljubljani) najkasneje do 10. julija 1916. Prepozno, ali ne na predoznačen način vložene, kakor pomanjkljivo opremljene prošnje se ne vpoštevajo.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

Ljubljana, dne 5. junija 1916.

Umrl je pri Sv. Križu pri Kostanjevici preč. g. duh. svetnik in zlatomašnik, župnik Kozma Pavlič dne 18. junija, po dolgi mučni bolezni v 75. letu starosti, R. I. P.!

Umrl je v Inomostu za zadobljenimi ranami na južnem bojišču Jožef Murn, sin znanega lektarja v Kandiji. Pokopan je bil 19. junija 1916. Cenjeni rodbini naše sožalje. Junaku bodi ohranjen časten spomin!

Vlaki vozijo v Ljubljano in iz Ljubljane zopet vsi kakor navadno.

Vsprejemni izpit. Novi učenci za prvi razred novomeške gimnazije se bodo vpisovali v petek (30. junija) popoldne od 3. do 5. ure. Sprejemni izpiti pa se bodo vršili 1. julija od 8. do 12. ure dopoldne, in popoldne od 2. do 4. ure. Prosilci naj se zglasijo v spremstvu starišev ali njih zastopnikov pri c. kr. gimn. ravnateljstvu v frančiškanskem samostanu in naj sabo prinesejo rojstni ali krstni list in pričevalo iz ljudske šole dano za vstop v srednjo šolo.

Mnenje dolenskega dekleta je tudi isto kakor gorenjskega, da naj pridejo iz mest na pomoč kmetom tudi meščanke. Potem ne bode toliko pritoževanj in zabavljanja na kmečki stan ravno sedaj, ko kmečke ženske garajo in delajo in se trudijo celih dvajset ali še več ur in za potrebni počitek si niti dobrih štirih ur ne morejo privoščiti. Nekateri mestne ženske, posebno gospodične, pa včasih ne vedo, kako bi čas ubijale in nimajo drugih skrbi, nego kako bi se lišpale in zabavale in kako bi uspešnejše „kometirale“ in oči sukale. Povabimo jih, naj pridejo k nam mrvo obračat in nam pomagat, ker primerne dela za bolj nežne roke imamo tudi pri nas dovolj. — Kar pa je posebno žalostno je to, da ravno v mestih najbolj kriče na kmeta: češ, da odira in cene pretirava, da ga je treba brez usmiljenja naznaniti in kaznovati. Pomagajte rajši kmetu pri delu in draginja bo kmalu manjša! — Pa še to je zelo značilno, da meščanje zahtevajo od kmeta, naj jim pošilja vsak dan mleko v hišo in to sedaj, ko se kmečki ljudje iz dela ne vidijo. Vzdihuje se po mleku, da ga ni! Mleka je še dovolj, toda kmečkih deklet ni, da bi imele časa ga nositi v mesto. Naj se tedaj meščanje potrudijo in pošiljajo po mleko svoje otroke in gospodične, ki imajo časa dovolj. To delo ne bo težko in bo le meščanom v korist. Saj je kmet povsem dobrega srca in rad proda in pomaga; seveda čez svojo moč pa ne more ustreči, posebno še v sedanjem času ne. — Pomagajmo si tedaj z vzajemnim delovanjem in z ljubeznijo drug drugemu in Bog bo pomagal tudi nam, da čimprej preminejo žalostni dnevi obiskovanja šibe draginje, lakote in vojske.

Prvi stroj za kositi si je nabavil preč. g. duh. svetnik Anton Lesjak v Št. Jerneju. Začeli so kositi 14. junija s prav zadovoljnim uspehom. Takšen stroj, ki ni drag, je zares velika dobrota posebno v sedanjem času, ko manjka koscev.

Obisk bolnikov v bolnišnicah je dovoljen vsled odredbe le onim, ki zamorejo z zdravniškim potrdilom dokazati, da so bili tekom sedanje vojne uspešno cepljeni proti kozam.

Za cesarice Elizabete rezervno bolnico so darovali: g. J. Krajec nasl.: 300 pisemskih papirjev s sliko Novega mesta in toliko omotov, 200 razglednic s papirnatim okvirjem; m. g. prošt dr. Elbert: 5 zabojev pive; g. major Hofschuster: 1 knjigo. Vsem najlepša hvala.

Nesreče. Janez Brk, posestnikov sin iz Jesenic pri Št. Rupertu, je kosil poleg svoje sestre. Nesreča je pa hotela, da ga je zadela sestra s koso v desno nogo in mu prerezala kito nad stopalom. — Viljem Povše, posestnikov sin na Doleh pri Litiji, je prišel pod voz in si je zlomil desno nogo v goleni. — Janez Adam, posestnikov sin iz Dol. Pake pri Črnomlju, je padel s črešnje in si je zlomil levo nogo v stegnu. Navedeni ponesrečenci se zdravijo v kandijski bolnici.

Poiskušena goljufija. — Trgovec v Novem mestu Franc Šmalc, nazadnje črnovojnik, je bil obsojen od poljskega sodišča zaradi hudodelstva poiskušene goljufije v škodo vojaške uprave na pet let težke in poostrene ječe. Obsojenec je po zimi leta 1915 dobavljal vojaškemu monturnemu dobavnemu skladišču mesto prave ovčje volne, manj vredne ali nerabne surogate, kakor strojarsko volno, dlako goveje živine in svinjske ščetine, kar je pošiljal v navlašč v to svrhu pripravljenih ovojih, da bi se mu goljufija lagljeje posrečila. Obsodba je postala pravomočna in je obsojenec kaznen že nastopil.

Iz ruskega ujetništva so prejeli stariši Jožef in Marija Šmajdek iz Regrče vasi št. 3 pri Novem mestu po pretekli več kot enega leta od svojege sina Franca dopisnico dne 28. maja 1916, iz katere je razvidno, da ni dobil od njih nobenega obvestila, (dasi so večkrat pisali). Pravi,

da je na delu, a dobi mesečno samo 4 rublje ter si ne more ničesar kupiti. Prosi za kaj denarja. Stariši so ustregli njegovi želji. Biva: v Saratovski guberniji, Balašovska ujezda, selo Danilkin. — V isto vas na št. 15 je dospela z dne 5. marca 1916 od ujetnika Jožefa Perko, ki naznanja svojim starišem, da jim je poslal svojo fotografijo (katere pa še niso prejeli). Dela v mizarški tovarni; da ne z zadostno plačo, se sklepa iz tega, ker jih prosi za nekoliko denarja. — Na Vel. Podljuben št. 6 je prejela mati Neža Vidmar od svojega sina Jožefa Vidmar dne 20. marca dopisnico, v kateri naznanja, da ne dobi nič odgovora na svojih več kot 100 odposlanih kartic. Dela v neki tovarni. Biva v Permski guberniji. Alapamski zavod. Perm. — Oglasil se je Franc Penca, 27. domobr. pp. 4 komp. doma v Smolinji vasi št. 32. Biva: Ekatarinoslavka gubernija, Krasnopolski Rudnik. Rosija. — Čez dolgo časa se je oglasil dne 28. aprila tudi Janez Jordan z Marševce vasi št. 5 fara Škocijan, občina Raka, naznanja svojim starišem, da se kot ujetnik nahaja: Semi-palatinsk mesto in gubernija v Central-Aziji. Podpisani so še soujetniki: Josip Škrjanec, Kostanjevica: Franc Stritar, Sv. Križ št. 46; Janez Gorenc, Jelenk pri Raki; Josip Prah, Sv. Duh, Smešec.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Uradna poročila zadnjih dni poročajo, da so bili boji s topovi, če je to dopustilo vreme, na bojni črti med Brento in Adizo in v Dolomitih zelo živahni ter da so Italijani brezuspešno ponovili na več točkah svoje napade. Dne 12. t. m. zjutraj vdrle so tri sovražne torpedovke v pristanišče Poreč. Naši obrambni topovi in letala so jih prepočila; njih streljanje je lahko poškodovalo le neko steno in neko streho, ranjen ni nihče, naši topovi in naši letalci so pa pač zadevali. Vojaške naprave v San Giorgio di Nogaro in kolodvorske naprave v Građeu so zopet napadla naša pomorska letala. Na goriško mostišče in proti Dobrdoški planoti so 14. t. m. zvečer razvili Italijani živahen ogenj s topovi in metalci min. Na južni del planote so ponoči sledili napadi sovražne pehote, katere so, kakor se uradno poroča 16. t. m., naše vrle čete odbile. Obnovljeni sunki Italijanov proti posameznim našim dolomitskim postojankam so se prav tako izjalovili. V teku so živahni artiljerijski boji na Asiaški visoki planoti. Vrha Tukett in Madatsch v Ortlerskem ozemlju so naše čete vzele. Mornariško poveljstvo poroča 16. t. m.: V noči od 15. na 16. t. m. je brodovje naših pomorskih letal metalo bombe uspešno na kolodvorske naprave v Portogruaro in Latisani in na železniško progo Portogruaro-Latisana, drugo na kolodvor in vojaške naprave v Motta di Livenza, tretje pa na sovražne postojanke pri Tržiču, Škocijanu, Pierisu in Bestrigni. Zadele so bile postojanke in kolodvor večkrat. Kljub ljutemu obstreževanju so se vsa letala vrnila nepoškodovana. Kakor se vidi, postali so Italijani zopet nekako bolj živahni z napadi ob Soči in v Dolomitih, ker so mnenja, da smo vzeli čete od tam, da jih porabimo na drugem bojišču. — Laško ministrstvo, na čelu mu Salandra, je odstopilo. Novo ministrstvo, katerega sestava je poverjena Boseliju, še ni sestavljeno in se vrše za to še pogajanja z različnimi politikami. — 18. t. m. se poroča uradno: Italijani so se na bojni črti ob Soči zopet na več mestih pripravljali, da napredujejo, tako proti južnemu delu gore sv. Mihaela, kakor tudi proti našim višinskim postojankam severno od mostišča pri Tolminu. Zahvaliti se moramo ognju naših topov, da se noben napad ni razvil. Delovanje sovražnika v Dolomitih je splošno ponehalo, le Monte Cadini se je nahajal nekaj časa pod zelo ljutim ognjem s topovi, ki mu je sledilo več slabejših, kmalu odbitih napadov. Iz prostora pri Primolanu in na našo bojno črto južnozahodno od Asiaga so ponovili Italijani svoje napade, katere smo povsod odbili.

Rusko bojišče. — Najnovejša poročila z ruskega bojišča kažejo, da se Rusi najbrže ne bodo dolgo veselili uspehov, katere so priborili pretečene dni z ogromnimi žrtvami. Boj divja neprestano dalje, a naše hlabre čete odbijajo hrabro vse napade. Naše desno in levo krilo so Rusi sicer potisnili nazaj, niso pa mogli središča in vpraša se, bo li nova bojna črta za Ruse tako ugodna kot je bila prvotna. Res so Rusi ujeli precej naših, a številke, ki jih navajajo, so jako pretirane poleg tega imajo Rusi v enem samem tednu en četrtil milijona mož izgub, mej temi ogromno število mrtvih častnikov, mej njimi 14 gene-

ralov, 17 polkovnikov in veliko število drugih častnikov. — Iz Črnovic se poroča 16. t. m. Vše štiri dni se bje ljut boj okolu Črnovic. Ker smo umaknili svojo bojno črto med Dnjestrom in Prutom, so se začasno izpraznile tudi naše postojanke severozahodno od Črnovic. Brez boja zasedli smo naše postojanke v dolini Prut v neposredni bližini Črnovic. Takoj je bilo mesto po boju prizadeto. Binkoštno nedejjo pričeli so se boji za posest mesta in Rusi so otvorili topniški ogenj na naše postojanke v neposredni bližini mesta, kar je imelo za posledico, da je marsikateri izstrelek padel tudi v mesto ter tudi tam napravil škodo in ranil nekaj oseb. V noči od pondeljka na torek hoteli so Rusi Črnovice napasti ter se približali reki Prutu, kjer so jih naši hrabri branilci sprejeli z uničujočim ognjem. Boj je trajal do 3. ure zjutraj, sovražnik je imel ogromne izgube, na stotine jih je utonilo v Prutu, a dalje niso prišli, naši so jih junaško odbili. V torek nameravali so Rusi napad ponoviti, a naše topništvo je namen v kali udušilo ter s protinapadom pregnalo Ruse iz doline Prut daleč preko Sadagore. — 18. t. m. se poroča uradno: Posadko utrjenega mostišča Črnovice smo morali včeraj umakniti pred osredotočenim ognjem topov zelo premočnega sovražnika. Ponoči je izsilil sovražnik na več točkah prehod čez Prut in je vdril v Črnovice. Naše čete so izpraznile mesto. Ogenj s topovi je preprečil napad Rusov zahodno od Wisniowczyka ob Stripi. V Voliniji so pridobile naše čete na prostoru severno od Lipe, severno od Gorohova in pri Lokačih; odbile so ruske protinapade. Predvčerajšnjim in včeraj smo ujeli 905 Rusov in zaplenili 3 strojne puške. Severno od odseka Turja so ujele v uspešnih bojih nemške sile 11 ruskih častnikov in 3446 mož, zaplenile so 1 top in 10 strojnih pušk. Med Sokolom in Kolki smo zopet odbili močne napade Rusov. — Berlin. Časopisje pravi, da je izpraznitev Črnovic le strategična odredba in ne bo učinkovala na nadaljevanje vojske z Rusijo. In „Matin“ piše: Tudi padec Črnovic ne izpremeni splošne bojne črte, ker gre pred vsem za središče, ki se pa ne umika.

Krajepisno-zgodovinske črtice iz Bele Krajine.

Priobčil L. Kolbezen.

Turn pri Črnomlju.

Ako si, dragi čitatelj, že kedaj potoval po Belikrajini iz Črnomlja po glavni cesti na Vinico, si se gotovo vzradostil nad mogočno, dvostolpno dragatuško župno cerkvijo, ki se takoj zazre, kadar se pride po cesti na vrh pred Dragovanjo vasjo. Pred sabo zazreš lepo ravan s senožeti, ki se takoj pod dragovanjskim klancem začne pri vasi Kvasica, kjer se lepo število vitkih jagujet visoko dviga nad vasjo in vso ravnico nekako poživijo. Vse naokoli se razteza pred tabo bujno žitno polje do pobočja Tančegore na desno, kjer se začnejo vinogradi, na levo pa polagoma prehaja ravan v vzvišen hriboček, na katerem stoji vas in župnija Dragatuš. Ta župnija je bila zajedno ustanovljena s suhorsko za vladikovanja škofa Alojzija Volfa l. 1858, ki je bil velik dobrotnik te župne cerkve. Saj je pa tudi pravi ponos Belikrajine i po svoji velikosti, i po notranji opravi. Dva zvonika sta premenila svoje prejšnje, malim kupolam podobne strehe z višjimi nastavki, ki se prav prilegajo mogočni zidavi cerkve in napravljajo ugoden vtis na opazovalca. Kar posebno še zanima v tej okolici, je četrte ure od Dragatuša na desni strani ležeča podrtina starega grada „Turna“. Nazivali so to gosposčino s tem imenom, ker je bil ondi prvotno sezidan stolp (turn). Kjer vinorodna Tančagora prehaja v obrško pobočje pri vasi Breznik, priteče močan vrelc izpod skale, ki se dalje po senožeti pretaka mimo vasi Polek in tvori en dotok potoka Lahinja. Na skali pri izviku tega vrelca se je prvotno sezidal mogočen, štirivoglat turn, po katerem je dobila ime tudi graščina. Okrog „Turna“ je stalo drugo grajsko poslopje s kapelico sv. Andreja, katere zdaj ni več; do Črnomlja je petčetrte ure hoda.

Sloveča je bila ta gosposčina po lepi legi nad ravnico, z žuborečim vrelcem izpod skale, ki je takoj pri izviku tvoril mali ribnjak (stanjek) in dalje po senožeti se vijočem potoku, ki je bil svoj čas bogat na rakihi in ribah, ki so pa poginile vsled

namakanja lana in konopelj v svrhu „beljenja“ platna. Senožeti med vasjo Obrhom in Golekom se lahko štejejo med najlepše v Belikrajini, le žal, da so premalo izsušene, ker pri vsakem naliivu narastli potok preplavi senožet, ki izgleda tedaj kakor blejsko jezero in te vabi s svojim ljubkim valovanjem, da bi se nekoliko za zabavo v čolničku popeljal. Poplavljen senožet pa ne daje okusne krme za živino; zato bi bilo največjega gospodarskega pomena za dragatuško župnijo reguliranje turnskega potoka za hitrejši odtok, izsuševanje senožeti in obdelovanje ali pogozdovanje poleg ležečih stelnikov med Breznikom, Golekom in Kvasico. Tudi to prelepo stran Belekrasine so Turki z vsakoletnimi napadi roparski preplavljali in kot divje zverine počenjali največja divjaštva, kakor jih obširneje opisuje Valvazor med vojnimi dogodki.

Prvotno je bila ta gosposčina last Guzaltičev, za temi je dobila več gospodarjev, kakor: Šnicenbaum, Bernardiz, Stemberg, in okoli l. 1680 po kupni pogodbi prišla v last g. Janezu Juriju baronu Apfaltrer. Z odpravo flake je tudi ta zanimivost in prikupljiva zidina davnih časov izgubila svojo starinsko vrednost. Stari, štirivoglati, mogočni „turn“, ki je bil res v pravem pomenu mogočni stolp pred sovrážnikom, je razpadel, kakor tudi drugo poslopje, ki je prišlo po nizki kupčiji v last bližnjih posestnikov, le še en del prejšnjega zidovja je ohranjen, ki služi kmetom za senik in hlev, lastovkam in čapljam za gnezda, mimoidočim potnikom pa kot kraj idilične in romantične lepote prve vrste v Belikrajini.

Kaj delajo trapisti, o tem lahko izveš v mični novi knjižici: „Brat Gabriel Giraud in njegova ustanova v Rajhenburgu.“ Dobiva se pri oo. trapistih v Rajhenburgu in po vseh knjigarnah in tudi pri J. Krajec nasl. in Urban Horvat v Novem mestu. Broširana knjiga velja K 2-50 in v platno vezana K 3-50, po pošti pa pri obeh po 20 vin. več. — Ta ne samo vseskozi zanimiva in s primernimi podobami okrašena, ampak ravnotako podučna in zabavna knjižica, bi ne smela manjkati v nobeni šolarski in društveni knjižnici. Sezite tedaj po tej nenavadni knjižici vsi Slovenci, vse šolarske, farne in izobraževalne knjižnice ter knjižnice Marijinih družb itd.!

Doneski k vremenoslovju

Bele Krajine. J. Šašelj.

O vročini in suši v Beli Krajini, zlasti v adleški župniji, v zadnjih 30. letih.

L. 1908. Meseca maja smo imeli od 4. nadalje do konca meseca hudo vročino in tudi prav občutljivo sušo. Toplomer je kazal n. pr. 11. ob 1. uri popoldne v senci 29 C, na solncu pa 43 C. 14. in 15. so se nekateri že kopali v Kulpi. 15. so bile nekatero mladice na trtah že $\frac{1}{2}$ metra visoke, tako silno je bila trta že odgnala, a ameriške trte so pa že cvetele. Od 16. dalje se je trava na župniškem vrtu že sušila in 26. smo morali že vrt pokositi, ko smo ga druga leta navadno še-le v drugi polovici junija. 16. in 26. je sicer malo deževalo, a komaj toliko, da se je malo prah zmočil. Zemlja je bila na več krajih močno razpokana. Koncem meseca je cvetela ponekod že trta in tudi lipa. Da ni bilo toliko časa dežja, bila je kriva zopet burja, ki je držala ves ta čas. Da bi si izprosili dežja v tej hudi suši, imeli smo 24., 29. maja in 1. junija procesije v Dolenjce. — Ravnotako smo imeli tudi junija silno vročino in sušo. Toplomer je kazal n. pr. 20. v senci 31 C, a Kulpa je imela 27 C topline. 7. in 8. je sicer deževalo, a le malo. Vsa rast je bila zaostala. Paše za živino ni bilo skoraj nič. Ker so se posušili vsi kali in vsi studenci razun onih ob Kulpi, bilo je ljudem prav hudo

za vodo, posebno za živino, in so jo morali voziti iz Kulpe. Mimo župnišča niso menda še nikdar zvozili toliko vode, kakor v tem času. Tudi sejmovi so bili prav slabi, ker ni mogel skoraj nikdo prodati živine, ko ni bilo kupcev. Kupovati pa niso hoteli, ker je bilo prav malo krme, a kdor je je kaj imel, je je prodal še enkrat dražje, kakor po navadi. Na župniškem vrtu do 30. junija ni bilo prav nič otave, četudi je bilo minulo po prvi košnji 5 tednov. Vsled suše je dozorela tudi šenica že do konca junija in so jo nekateri poželi že pred sv. Petrom. Ljudje so bili kar obupani, kaj bo in so se nekateri kar jokali. Živina je v ceni močno padla. — Pa tudi prvi teden v juliju je trajala še suša, četudi je 1., 4. in 5. nekaj malega deževalo, vsaj toliko da se je dobro prah zmočil in letina vsaj malo osvežila. 6. julija so sadili nekateri še presad, kateri ga niso bili v terek po binkošti. Na župniškem vrtu so se sušila že nekatera sadna drevesa in jim je list vsled suše odpadal. V noči od 5. do 6. pa je dež dobro namočil, tako da so ljudje mogli orati. Po tem dežju so ljudje tudi šele prašili po vinogradih, kar do tje ni bilo mogoče. 14. julija je imela Kulpa 28.5 C topline. 16. julija pa smo dobili zjutraj okoli dveh po strašni vročini in še večji suši vendar enkrat izdatni dež. Namočil je tako, kakor ni že prej od Velike noči t. j. skoraj 3 mesece. Bil je pa tudi že skrajni čas, vsaj se je poznala suša močno že na vsem. Ríbezelj, sad, se je na župniškem vrtu ves posušil, še predno je dozorel. Slive, ki so bile izredno polne, kakor že več let ne, tako da so se veje ponekod že spomladi šibile, so se vsled suše silno osipale, nekatera slivova drevesa so se pa kar posušila. Tudi drugo sadje je odpadalo in semintja celo tudi grozdje. Vsled silne vročine in suše smo pa opazili, da je na Preložniku imela portugalka 22. julija na dan sv. Marije Magdalene že črne grozde, kar je pri nas pač nekaj izrednega v tem času. Ta strašna suša pa ni bila samo v Beli Krajini, marveč po vsem Kranjskem, Primorskem, v Istriji, na Spodnjem Štajerskem, Hrvaškem in drugod. Pa tudi tej suši je bila kriva, kakor pri nas navadno, burja, ki je zmirom držala. Sploh me uči opazovanje belokranjskega vremena v zadnjih 30. letih tole: kadar drži burja v spomladi in po letu, imamo navadno vročino in hudo sušo, sicer pa mirno vreme. Če pa drži jug v istem času, takrat pa imamo po navadi prav nemirno vreme, viharje, nevihte, nalive, hude ure, gromenje, treskanje in večkrat točo, ki ravno Belo Krajino tako rada obiskuje, kakor sem to popisal v svojem spisu: „Kako je v zadnjih 27. letih delala toča škodo po Beli Krajini“ v lanskim „Dol. Nov.“ št. 13. do 18. — Pa tudi v avgustu je še trajala suša v začetku meseca. Krompir se je po nekaterih njivah že posušil. Celu po hostah se je sušilo že nekatero drevje. Že prve dni se je dobilo tudi že mehko grozdje. 5. avgusta smo imeli popoldne ob 2. na solncu + 53 C, Kulpa pa je imela + 26 C. Po 12. avgustu pa je ponehala vročina in suša in sredi meseca je obilno deževalo. 19. avgusta trgjal je pisec tega spisa v Kuniški župniji ono stran Kulpe že grozdje, katero je tam kupil. Bilo je popolnoma zrelo. Tudi turšica je bila v drugi polovici avgusta nekatera že zrela in so jo pospravljali. Ker se je bil po nekaterih njivah vsled suše krompir posušil, začel je kasneje, ko se je namočilo, na novo odganjati in je potem meseca septembra zopet cvetel. — Toda vročina in suša pa tudi z avgustom še ni končala, marveč je trajala potem še v septembru in do 19. oktobra. Ker tudi ta dva meseca nismo dobili izdatnega dežja, do 19. oktobra ni mogel skoraj nikdo orati in strni sejati. Ker so imeli tudi nekateri potoki v črnomaljski župniji vsled silne suše premalo vode, niso mogli mliti ob njih mleti in so vozili v naš grajski mlin v Pobrežju iz raznih krajev

črnomaljske župnije. 19. oktobra pa je padlo pri nas nekaj dežja, a na Gorjancih pa že prvi sneg. Od tega dne pa do 23. oktobra vlekla je burja in 23. oktobra je zapal tudi pri nas že sneg, toplomer pa je kazal samo 1 C topline. Tako hitro se spreminja pri nas včasih temperatura. Z oktobrom pa je bilo tudi suše konec, ki je trajala skoraj celo leto od spomladi sem.

(Dalje sledi.)

Razvedrilo.

V gostilni. „Se dobi kaj gorkega za jesti?“ — „Ne!“ — „Pa morda kaj mrzlega?“ — „Tudi ne!“ — „Torej prav nič?“ — „Vendar, nekaj pregretega bi se še dobilo!“

Pogovor na fronti. — Prvi vojak! „Angleži in Rusi nas torej hočejo izstradati.“ — „Zato se jih da toliko vjeti, da bi to prej dosegli!“

Družčina. „Vaša žena je rada v družčini — kaj ne da?“ — „O, kajpak; saj je kot dvojček na svet prišla, samo da je imela družčino!“

Zanesljiva priča. Sodnik: „Tožnik, povejte, kdo je bil priča, ko vam je zatoženec dal zaušnico?“ — „Jaz sam, gospod sodnik!“

Na fronti. Narednik: „Čičelič, vaš nos je tako zagorelo-rdeč, da na tisoč korakov sovražnik lahko opazi, kje da ležimo v vojni črti! Tak nos se mora prej sivkasto (feldgrau) pomazati!“

Domači križ. Stotnik strežaju: „Pripni na mojo sukno vse rede in križe, grem danes na bal!“ — Strežaj: „Ali domači križ tudi?“ — Stotnik: „Ne, moja žena ni povabljena, ostane doma!“

Zgovorni gostilničar. Gost: „Kako je to, da je v juhi mrtva muha?“ — Gostilničar: „Prav natančno vam tega ne vem povedati, zakaj da je muha mrtva. Znabiti že dolgo ni dobila nič jesti, juha na krožniku ji je dišala, jo je hitro zavžila, se ji je želodec vnel in je poginila. Morala je biti prav slabe natore, kajti ko sem vam juho prinesel, je še prav veselo semtertje plavala. Mogoče, da ji je kak ješprenček ostal v grlu in se je zadušila. Če se za to zelo zanimate, prosim, da je ne zavžijete, ampak pustite, da jo bo živinozdravnik raztelesil in povedal, kaj je povzročilo, da je poginila.“

Dražbeni oklic.

Dne 11. julija 1916 predpoludne ob 10. uri bo pri e. kr. okrožnem sodišču v izbi št. 25 dražba sledečih nepremičnin:

Zemljiška knjiga Cerovec, vl. št. 40, 41, 1303, manjše kmečko posestvo s hišo in gospodarskimi poslopji v Vel. Cerovcu št. 12. Cen. vrednost 3159 kron. Najmanjši ponudek 2106 kron. Pod najmanjšim ponudkom se ne prodaja.

C. kr. okrajna sodišče v Rudolfovem, odd. IV., dne 19. maja 1916.

Popolnoma novo šupo

z opeko krito, 16 metrov dolgo, 5 metrov in 60 cm široko, pripravno za vsako uporabo, proda RUDOLF FALESKINI v Dol. Straži.

Popolnoma varno naložen denar.

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico, reg. zadruga z neom. zavezo

— v lastnem domu v Kandiji —

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4%

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

2-0-12

47

U 211/16

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrajna sodnija v Rudolfovem je o obtožbi opravitelja državnega pravdnistva zoper

Matija Bukovec

zavoljo prestopka po § 14 naredbe z dne 7./8. 1915, št. 228 d. z. v navzočnosti opravitelja državnega pravdnistva, prostega obtoženca Matija Bukovec, po danes dognani glavni razpravi po predlogu obtožitelja, da se uporabi zakon — razsodila tako:

Matija Bukovec, roj. 11. marca 1868 v Verčicah, oženjen, posestnik v Kotu št. 67, nekaznovan

je kriv

prestopka po § 14 ces. nar. z dne 7. avgusta 1915 št. 228, storjenega s tem, da je dne 26. aprila t. l. od Franceta Stritzel dne 11. aprila 1916 za 2480 kron kupljeni par volov ponujal (prodajal) na trgu v Semicu „na čez“ za 3010 kron, toraj zahteval, izrabljaje izredne razmere, provzročene z vojnim stanjem, za neobhodno potrebne reči očitno čezmerne cene in

se obsodi

radi tega po § 14 omenjene naredbe z uporabo § 261 k. z. na 200 K denarne kazni v slučaju neizterljivosti pa na 20 dni v zapor.

Dalje se v smislu § 19 imenovane cesarske naredbe določi, da se ima ta sodba enkrat objaviti v časopisu „Dolenjske Novice“.

V smislu § 369 kpr. se obtoženec obsoja v povračilo stroškov kazenskega postopanja.

C. kr. okrajna sodnija v Rudolfovem, odd. III., dne 13. junija 1916.

Hranilnica in posojilnica

za Kandijo in okolico, reg. zadruga z neomejeno zavezo v Kandiji, s tem naznanja, da se vsled načelstvenega sklepa z dne 19. junija t. l.

počenši s 1. julijem 1916 zniža obrestna mera hranilnih vlog na

4%

od posojil pa na 5 $\frac{1}{2}$ %

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico, reg. zadruga z neomejeno zavezo.

Anton Žlogar l. r.
načelnik.

Jos. Zurec
podnačelnik.

Dve majhni stanovanji

ste oddati v Kandiji. — Več pove g. Jos. Zurec.

49-2-1

Lep vinograd

je na prodaj. — Natančna pojasnila daje Ema Globočnik, Ljubljana, Wolfova ulica 1/5.

IVAN SVETEC

brivec in vlasuljar RUDOLFOVO

Glavni trg, nasproti mestni hiši

priporoča že izgotovljene lasne kite v vseh barvah. Izdeluje tudi druge lasne potrebščine ter ima vedno v zalogi podlage, mila, pristno tekočino Hair-petrol in Bayrum proti izpadanju las, potem Burgit za sigurno odstranitev kurjih oces in druge toaletne stvari. — Kupuje na drobno in debelo zmešane in rezane ženske lase.

128-24-14